

Informiranost pacijenata o modernim ovisnostima među mladima

Lukač, Kaja

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Medicine Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Medicinski fakultet Osijek**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:152:388203>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-22**



Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Medicine Osijek](#)



5SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

MEDICINSKI FAKULTET OSIJEK

**SVEUČILIŠNI INTEGRIRANI PRIJEDIPLOMSKI I
DIPLOMSKI STUDIJ MEDICINE**

Kaja Lukač

**INFORMIRANOST PACIJENATA O
MODERNIM OVISNOSTIMA MEĐU
MLADIMA**

Diplomski rad

Osijek, 2024.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

MEDICINSKI FAKULTET OSIJEK

**SVEUČILIŠNI INTEGRIRANI PRIJEDIPLOMSKI I
DIPLOMSKI STUDIJ MEDICINE**

Kaja Lukač

**INFORMIRANOST PACIJENATA O
MODERNIM OVISNOSTIMA MEĐU
MLADIMA**

Diplomski rad

Osijek, 2024.

Rad je ostvaren u Zavodu za dječju i adolescentnu psihijatriju Kliničkog bolničkog centra Osijek.

Mentor rada je prof. prim. dr. sc. Katarina Dodig-Ćurković, dr. med.

Rad ima 29 listova, 13 tablica i 1 sliku.

ZAHVALE

Srdačna hvala mojoj mentorici, prof. prim. dr. sc. Katarini Dodig-Ćurković na svojoj pomoći i uloženom trudu u izradi ovog diplomskog rada.

Hvala dr. sc. Kristini Kralik koja je pomogla u statističkoj analizi podataka.

Najveća hvala ide mojim roditeljima. Hvala za svu ljubav, brižnost, vjeru, utjehu, podršku, nadu i snagu. Vi ste najveći oslonac!

Hvala mom bratu za svu ljubav jer je ona između brata i sestre neizmjerena.

Hvala rodbini koja je vjerovala u mene i bila podrška svih ovih godina.

Hvala svim prijateljima koji su bili uz mene i studentske dane učinili lakšim i veselijim.

Svojim roditeljima dovoljnu zahvalnost ne mogu izraziti riječima jer su oni meni dali ono najveće – život.

Mama i tata, vama posvećujem ovaj rad.

1. UVOD	1
1.1. Moderne ovisnosti	1
1.2. Ovisnost o internetu	2
1.3. Ovisnost o online kupovini	2
1.4. Ovisnost o vježbanju i zdravoj prehrani.....	3
1.5. Ovisnost o ljubavi.....	3
1.6. Rizični čimbenici.....	3
2. CILJEVI.....	5
3. ISPITANICI I METODE.....	6
3.1. Ustroj studije	6
3.2. Ispitanici	6
3.3. Metode.....	6
3.4. Statističke metode	6
4. REZULTATI.....	7
4.1. Osnovna obilježja ispitanika.....	7
4.2. Znanje o modernim ovisnostima	9
5. RASPRAVA	19
6. ZAKLJUČAK	23
7. SAŽETAK.....	24
8. SUMMARY	25
9. LITERATURA	26
10. ŽIVOTOPIS	29

1. UVOD

Međunarodna klasifikacija bolesti (MKB-10) ovisnosti definira kao skup fizioloških, bihevioralnih i kognitivnih fenomena kod kojih konzumiranje određene psihoaktivne tvari ima puno veću važnost u odnosu na druge obrasce ponašanja koji su prije bili važniji. Glavna i zajednička karakteristika svih ovisnosti je žudnja za određenim psihoaktivnim tvarima i za njihovim uzimanjem (1). Kada se govori o ovisnostima najčešće se misli na kompulzivnu nemedicinsku primjenu lijekova tj. droga, a ovisničko ponašanje karakterizirano je intoksikacijama ili simptomima ustezanja (2). Moderne ovisnosti, koje se još nazivaju i bihevioralne ovisnosti, novi su pojam u psihijatriji koji je 2010. godine „Dijagnostički i statistički priručnik za duševne poremećaje“ (DSM) predložio za dodavanje u svoju službenu klasifikaciju psihijatrijskih dijagnoza. Kada je 2013. godine objavljen DSM-5, samo su poremećaji kockanja bili uključeni u klasu bihevioralnih poremećaja, dok su poremećaji korištenja interneta navedeni kao entitet koji je potrebno opširnije i detaljnije istražiti (3,4). S druge strane, Međunarodna klasifikacija bolesti (MKB-11) navodi kako je glavna karakteristika bihevioralnih ovisnosti psihološko učenje određene nepatološke aktivnosti (kockanje, online kupovina) i neodoljiva želja za ponovnim izvršenjem te aktivnosti.

1.1. Moderne ovisnosti

Moderne ovisnosti su one ovisnosti koje ne uključuju konzumaciju psihoaktivnih sredstava nego pojedinac razvija ovisnost o određenoj vrsti ponašanja koje se opisuju kao izrazito nagrađujuće ponašanje. To ponašanje je novija vrsta ponašanja koja se temelji isključivo na ponašajnim smetnjama. Ovakvo ponašanje dovodi do gubitka kontrole, razvoja tolerancije, apstinencijskog sindroma, žudnje i osjećaja prisile, zanemarivanja drugih interesa i zadovoljstava, stereotipne upotrebe, subjektivnog osjećaja pozitivnog učinka, provođenja sve više vremena u ritualima povezanim s ovisničkim ponašanjem te nastavka upotrebe unatoč posljedicama ili propadanju pojedinca na bio-psiho-socijalnom planu. Populacija kod koje se najčešće razvija ovakvo ponašanje su adolescenti, a to ponašanje podrazumijeva cyber klađenje, ovisnost o zaslonima ekrana, ovisnost o seksu, ovisnost o online kupovini, ovisnost o vježbanju i zdravoj prehrani, ovisnost o ljubavi i sl. Moderne ovisnosti se koncipiraju kao i ovisnosti o vanjskim sredstvima (droge, alkohol) budući da pokazuju brojne sličnosti s tim oblicima ovisnosti. Važno je istaknuti kako u razvoju modernih ovisnosti veliku važnost imaju različiti čimbenici od kojih su posebno važni kognitivni i emocionalni modeli (5). Kod bihevioralnih ovisnosti pojedinac se ne uspijeva oduprijeti impulsima, nagonima i iskušenjima koja mogu

imati negativne posljedice po njega (6). Upravo zbog toga se moderne ovisnosti često povezuju s poremećajima kontrole impulsa i opsesivno kompulzivnim poremećajem (OKP). Ipak, važno je razlikovati ova dva entiteta i naglasiti kako kod poremećaja kontrole impulsa dominira motorička impulzivnost, a kod OKP-a su dominantne opsesivne misli. Ponavljajuće ponašanje bez smislene i svjesne motivacije koje je u pravilu protiv vlastitog ili tuđeg interesa karakterizira poremećaj kontrole impulsa. Obično izvršenju radnje prethodi osjećaj napetosti, a nakon izvršenja javlja se osjećaj olakšanja i relaksacije (5).

1.2. Ovisnost o internetu

Pametni telefoni i internet postali su sastavni dio svakodnevnog života te donijeli revoluciju i olakšali komunikaciju, obrazovanje i zabavu, ali i dali povod razvoju novih oblika ovisnosti. Digitalna ovisnost smatra se funkcionalno ekvivalentna svim drugim ovisnostima, a obilježena je kompulzivnom i nekontroliranom upotrebom digitalnih uređaja i interneta (4). Dokazano je kako je povećano provođenje vremena pred zaslonima ekrana povezano s negativnim posljedicama kao što su problemi s mentalnim zdravljem, smanjenje samopouzdanja, kognitivni pad te usporeno učenje (7). Kako bi se utvrdilo postojanje „patološkog“ korištenja internetom i igricama, stanje mora trajati barem godinu dana, a ključni kriterij je narušena funkcionalnost u drugim segmentima života kao što su primjerice školske obaveze ili socijalno povlačenje. Često se javljaju depresija, osjećaj usamljenosti, loše samopoštovanje i vulnerabilnost na stres, a mogu se javiti i obrasci ponašanja karakteristični za ovisnosti o supstancama kao npr. simptomi ustezanja i tolerancija tj. sve veća potreba za igranjem. Ponekad su prisutni i pokušaji odvikavanja, ali su oni uglavnom bezuspješni. Osobe gube interes prema drugim slobodnim aktivnostima, zanemaruju obaveze te skrivaju vrijeme koje provode na igricama ili internetu (5,8). Uz ovisnost o internetu često su prisutni i drugi komorbiditeti kao što su hiperaktivnost i poremećaji pažnje, socijalna fobija, poremećaji u odnosima i interpersonalna osjetljivost (9–11).

1.3. Ovisnost o online kupovini

U bespućima interneta vrlo je lako podleći svim izazovima konzumerizma, a pogodnosti online kupovine daju povod razvoju kompulzivne kupovine. Ovisnost o online kupovini je ponašanje koje bilježi značajan porast u modernom društvu i kao takvo stvara ozbiljne probleme kao što su primjerice financijski problemi, ali dovodi i do razvoja osjećaja praznine koji se privremeno nastoji ublažiti novom kupovinom. I tradicionalne i online kupce prati gubitak kontrole

prilikom trošenja, osjećaj zadovoljstva kao i gubitak osjećaja napetosti nakon kupovine te besmisleno ponavljanje ovog disfunkcionalnog ponašanja (12). Tradicionalne medicinske i psihološke perspektive ovisnost o kupovini usko povezuju s depresijom, a posebno s anksioznim i emocionalnim poremećajima te poremećajima kontrole impulsa (13).

1.4. Ovisnost o vježbanju i zdravoj prehrani

Ovisnost o vježbanju je disfunkcionalno ponašanje karakterizirano prekomjernim vježbanjem, gubitkom kontrole nad vlastitim ponašanjem prilikom vježbanja i negativnim posljedicama koje, osim što mogu biti fizičke, mogu biti i psihičke ili socijalne. Unatoč svim poznatim disfunkcionalnim karakteristikama ovisnosti o vježbanju i zdravoj prehrani, ovaj psihijatrijski morbiditet još uvijek nije, kao takav, prepoznat u DSM-u iako se uklapa u okvire bihevioralnih ovisnosti (12). Valja naglasiti kako se obrasci prekomjernog vježbanja javljaju i zajedno s drugim stanjima kao što su poremećaji tjelesne slike ili poremećaji prehrane, dok se veliki depresivni poremećaj daleko češće javlja kod pacijenata s ovisnošću o vježbanju u usporedbi s općom populacijom. Kod liječenja depresije tjelovježbom preporučuje se oprez (14,15).

1.5. Ovisnost o ljubavi

Ovisnost o ljubavi, koja se još naziva patološka ljubav i afektivna ovisnost, predstavlja obrazac ponašanja karakteriziran pretjeranom i stalnom potrebom za jednim ili više romantičnih partnera što u konačnici rezultira gubitkom drugih interesa, nedostatkom kontrole i prisutnošću stalnog osjećaja straha od napuštanja (16). To je problematičan i neprilagodljiv model ljubavnog odnosa, a subjekt ovisan o ljubavi je osoba niskog samopoštovanja i izrazite potrebe za uvjeravanjem koja se u tom odnosu često osjeća nedostatnom i nedostojnom ljubavi. Mogući komorbiditeti koji prate ovu ovisnost su posttraumatski stresni poremećaj, depresija te druge vrste ovisnosti poput ovisnosti o seksu (17). Stručnjacima je do danas teško dijagnosticirati ljubavnu ovisnost jer je ova patologija oskudno proučena i kao takva nije uključena ni u jednu službenu metodičku klasifikaciju niti postoje dijagnostički kriteriji koji bi službeno identificirali afektivnu ovisnost (16).

1.6. Rizični čimbenici

Dobna skupina koja je najviše izložena izazovima modernog doba su adolescenti jer su vrlo ranjivi, a njihov mozak još uvijek nezreo. Oni su radoznali i jako prijemčivi za nove informacije te imaju tendenciju postati ovisni o internetu, društvenim medijima, mobilnim telefonima i sl.

Vrlo lako upadaju u zamke i postaju žrtve modernih ovisnosti, a da toga nisu ni svjesni. Teško ili nikako ne prepoznaju takve oblike ponašanja kao patološke nego ih prihvaćaju kao normalno i općeprihvaćeno ponašanje što samo dodatno produbljuje problem modernih ovisnosti. Kod razvoja neprihvatljivog ponašanja djece i maloljetnika prvenstveno se istražuje funkcioniranje obitelj kao osnovnog i najvažnijeg ishodišta formiranja svakog ljudskog bića. Sociološki orijentirani znanstvenici usmjereni su na socio-ekonomski status obitelji, obrazovni status, urbana i ruralna središta, dok psihološki pristup naglašava međusobne odnose u obitelji, položaj djeteta i strukturu same obitelji. Nedosljedna disciplina, odbačenost od strane roditelja, sukobi u obitelji, pozitivni stavovi prema zlouporabi stimulansa te kriminalnom ponašanju predstavljaju samo neke od rizičnih faktora za razvoj poremećaja ponašanja, a jedni od glavnih rizičnih čimbenika su slaba povezanost i nedostatak emocionalne bliskosti roditelja i djece, kaotično obiteljsko okruženje te slaba roditeljska skrb (1).

2. CILJEVI

Ciljevi ovog istraživanja su:

- procijeniti koliko mladi imaju znanja o modernim ovisnostima
- znaju li mladi prepoznati svoje ovisnosti
- ispitati povezanost modernih ovisnosti s obzirom na dob, spol i vrstu škole

3. ISPITANICI I METODE

3.1. Ustroj studije

Istraživanje je oblikovano kao presječno istraživanje (18).

3.2. Ispitanici

Ispitanici su bili pacijenti koji su se ambulantno ili stacionarno liječili na Zavodu za dječju i adolescentnu psihijatriju Kliničkog bolničkog centra Osijek u dobi od 11 do 18 godina.

3.3. Metode

Kroz upitnik kreiran za ovo istraživanje dobili su se podaci o navikama adolescenata (pušenje, alkohol psihoaktivne tvari, spolna aktivnost i sl.) uz usmjerena pitanja prema pojmovima o modernim ovisnostima. Također, kroz anketni upitnik dobili su se podaci o dobi, spolu, vrsti škole, obiteljskom statusu, postojanju drugih bolesti psihičkih ili ovisničkih u obitelji, broju braće i sestara. Nakon toga, dobiveni podaci su se analizirali s obzirom na razlike prema dobi, spolu i vrsti škole.

3.4. Statističke metode

Kategorički podaci su predstavljeni apsolutnim i relativnim frekvencijama. Razlike u kategoričkim varijablama testirane su Hi-kvadrat testom, a po potrebi Fisherovim egzaktnim testom. Normalnost raspodjele numeričkih varijabli testirana je Shapiro - Wilkovim testom, a zbog razdiobe koja ne slijedi normalnu, podaci su opisani medijanom i granicama interkvartilnog raspona. Razlike u kontinuiranim podacima između dvije ili tri i više nezavisnih skupina testirane su Mann Whitneyevim U testom ili Kruskal Wallisovim testom (post hoc Conover test). Sve P vrijednosti su dvostrane. Razina značajnosti je postavljena na $\alpha = 0,05$. Za analizu podataka korišten je statistički program MedCalc® Statistical Software version 22.018 (*MedCalc Software Ltd, Ostend, Belgium; <https://www.medcalc.org>; 2024*).

4. REZULTATI

4.1. Osnovna obilježja ispitanika

Istraživanje je provedeno na 90 ispitanika, pacijenata koji se ambulantno ili stacionarno liječe na Zavodu za dječju i adolescentnu psihijatriju KBC-a Osijek. S obzirom na spol 47 (52 %) je mladića, a 43 (48 %) djevojaka. Medijan dobi ispitanika je 16 godina, u rasponu od 11 godina do najviše 18 godina. Srednju školu pohađa 66 (74 %) ispitanika. U potpunoj obitelji (žive s oba roditelja) je 47 (53 %) ispitanika. U obitelji u kojoj žive, 37 (41 %) ispitanika navodi da ima dvoje djece, dok tri (3 %) ispitanika navode da je u obitelji više od četvero djece (Tablica 1).

Tablica 1. Osnovna obilježja ispitanika

Spol	
Mladići	47 (52)
Djevojke	43 (48)
Dob (godine)	
[Medijan (interkvartilni raspon)]	16 (14 – 17)
Škola	
Ne pohađam školu	2 (2)
Osnovna škola	22 (24)
Srednja škola	66 (74)
Obitelj	
Potpuna obitelj, živim s oba roditelja	47 (53)
Roditelji su razvedeni, živim samo s ocem	4 (4)
Roditelji su razvedeni, živim samo s majkom	27 (30)
Živim kod udomitelja	3 (3)
Ostalo	9 (10)
Ukupan broj djece u obitelji u kojoj žive	
Jedno dijete, to sam samo ja	26 (29)
Dvoje djece	37 (41)
Troje djece	18 (20)
Četvero djece	6 (7)
Više od četvero djece u obitelji	3 (3)

4. REZULTATI

S obzirom na ponašanje, 47 (52 %) ispitanika konzumira energetska pića, 25 (28 %) ih puši, a alkohol konzumira 27 (30 %) ispitanika. "Osvježivače" zraka i "snus" koristi manji broj ispitanika (Tablica 2).

Tablica 2. Raspodjela ispitanika prema konzumaciji cigareta i alkohola te korištenju ostalih sredstava

	Broj (%) ispitanika
Ponašanje	
Puše	25 (28)
Pije alkoholna pića	27 (30)
Koriste "osvježivače zraka" kao Galaxy	8 (9)
Piju energetska pića	47 (52)
Koriste "snus" (nikotinske vrećice koje se stavljaju pod usnice)	7 (8)

Puše značajnije više djevojke u odnosu na mladiće (χ^2 test, $P = 0,02$), dok u ostalim oblicima ponašanja nema značajnih razlika u odnosu na spol ispitanika (Tablica 3).

Tablica 3. Ispitanici prema konzumaciji cigareta i alkohola te korištenju ostalih sredstava u odnosu na spol

Ponašanje	Broj (%) ispitanika			P^*
	Mladići	Djevojke	Ukupno	
Puše	8 (17)	17 (40)	25 (28)	0,02
Pije alkoholna pića	11 (23)	16 (37)	27 (30)	0,15
Koriste "osvježivače zraka" kao Galaxy	5 (11)	3 (7)	8 (9)	0,54
Piju energetska pića	23 (49)	24 (56)	47 (52)	0,52
Koriste "snus" (nikotinske vrećice koje se stavljaju pod usnice)	3 (6)	4 (9)	7 (8)	0,61

* χ^2 test

S obzirom na dobne skupine, alkoholna pića značajnije više konzumiraju ispitanici u dobi od 16 – 18 godina u odnosu na mlađe ispitanike (Fisherov egzaktni test, $P < 0,001$), dok u ostalim oblicima ponašanja nema značajne razlike s obzirom na dobne skupine (Tablica 4).

Tablica 4. Ispitanici prema konzumaciji cigareta i alkohola te korištenju ostalih sredstava u odnosu na dobne skupine

	Broj (%) ispitanika prema dobi				P*
	- 12 godina	13 - 15	16 - 18	Ukupno	
Ponašanje					
Puše	1 (8)	10 (31)	14 (31)	25 (28)	0,22
Pije alkoholna pića	0	5 (16)	22 (49)	27 (30)	<0,001†
Koriste "osvježivače zraka" kao Galaxy	2 (15)	4 (13)	2 (4)	8 (9)	0,22†
Piju energetska pića	5 (39)	16 (50)	26 (58)	47 (52)	0,45
Koriste "snus" (nikotinske vrećice koje se stavljaju pod usnice)	0	4 (12)	3 (7)	7 (8)	0,50†

* χ^2 test; †Fisherov egzaktni test

4.2. Znanje o modernim ovisnostima

Znanje se provjerilo putem 21 pitanja. Da za moderne ovisnosti vrijedi: da je bitan pristup pojedine osobe, da ih nekad nazivaju „bihevioralnim ovisnostima”, da se javljaju isključivo kao posljedica modernog načina života u 21. stoljeću te da se često radi o legalnim, pa čak i poželjnim obrascima u ponašanju i navikama (korištenje interneta u svrhu obrazovanja, online nastava, pandemija) točno su odgovorila 22 (24 %) ispitanika, a da ovisnost o drogama pripada u stare ovisnosti točno je odgovorilo 39 (43 %) ispitanika.

Kako je ovisnost o uređajima sa zaslonom/ekranom (mobitel, tablet, laptop) najčešći primjer moderne ovisnosti među mladima odgovorila su 43 (48 %) ispitanika (Tablica 5).

Tablica 5. Ispitanici prema tome što vrijedi za moderne ovisnosti, koji je primjer moderne ovisnosti najčešći te što pripada u stare ovisnosti

	Broj (%) ispitanika
Za moderne ovisnosti vrijedi	
pristup pojedine osobe je bitan	10 (11)
nekada ih nazivaju „bihevioralnim ovisnostima”	6 (7)
javljaju se isključivo kao posljedica modernog načina života u 21. stoljeću	40 (44)
često se radi o legalnim, pa čak i poželjnim obrascima u ponašanju i navikama (korištenje interneta u svrhu obrazovanja, online nastava, pandemija)	12 (13)
*sve navedeno je točno	22 (24)
Koji oblik ovisnosti pripada u stare ovisnosti	
*ovisnost o drogama	39 (43)
ovisnost o internetu	6 (7)
ovisnost o šetnji	9 (10)
ovisnost o jelu	16 (18)
ništa nije točno	20 (22)
Koji primjer moderne ovisnosti je najčešći među mladima	
ovisnost o kockanju preko internetskih mreža	13 (14)
ovisnost o videoigricama	29 (32)
ovisnost o jelu (previše i stalno jedem, ako sam npr. tužan/a ili potišten/a)	2 (2)
*ovisnost o uređajima sa zaslonom/ekranom (mobitel, tablet, laptop)	43 (48)
ovisnost o unosu hrane s puno šećera (slatkiši, sokovi...)	3 (3)
*točan odgovor	

Da pojam "Glow kids" znači djeca koja su ovisna o uređajima sa zaslonom/ ekranom odgovorio je točno 71 (79 %) ispitanik. Da u moderne ovisnosti pripada pretjerano kockanje, ovisnost o hrani bogatoj šećerom, zdravoj prehrani, zdravom načinu života te o vježbanju odgovorilo je 28 (31 %) ispitanika.

Ovisnost o heroinu nije primjer moderne ovisnosti naveo je 21 (23 %) ispitanik (Tablica 6).

Tablica 6. Ispitanici prema prepoznavanju primjera moderne ovisnosti, te o značenju pojma "Glow kids"

	Broj (%) ispitanika
Što znači pojam "Glow kids"	
djeca koja vrište	5 (6)
djeca koja spavaju	5 (6)
*djeca koja su ovisna o uređajima sa zaslonom/ekranom	71 (79)
djeca koja se vesele	5 (6)
djeca koja se igraju	4 (4)
Što od sljedećeg pripada u moderne ovisnosti	
pretjerano kockanje	27 (30)
ovisnost o hrani bogatoj šećerom	15 (17)
ovisnost o zdravoj prehrani, o zdravom načinu života	12 (13)
ovisnost o vježbanju	8 (9)
*sve navedeno je točno	28 (31)
Što od sljedećeg nije primjer moderne ovisnosti	
ovisnost o psihoaktivnim tvarima (osvježivači zraka, snus, speed, ecstasy i sl.) koje su često još nezabranjene	5 (6)
ovisnost o kupovini preko interneta	10 (11)
ljudi koji stalno rade i nemaju uopće slobodno vrijeme	27 (30)
ovisnost o spolnosti/seksu	9 (10)
ovisnost o stalnom izbjeljivanju zubi	18 (20)
*ovisnost o heroinu	21 (23)

*točan odgovor

Najviše je ispitanika, njih 73 (81 %) točno odgovorilo kako je ovisnost o plastičnim operacijama primjer moderne ovisnosti, a najmanje zna (31 %) da je ovisnost o jelu moderna ovisnost (Tablica 7).

Tablica 7. Ispitanici prema primjerima moderne ovisnosti

Jesu li navedeni primjeri moderne ovisnosti	Broj (%) ispitanika	
	Ne	Da*
ovisnost o igrama na sreću	33 (37)	57 (63)
ovisnost o jelu	62 (69)	28 (31)
ovisnost o umjetnom tamnjenju kože/solariju	30 (33)	60 (67)
ovisnost o plastičnim operacijama	17 (19)	73 (81)
ovisnost o spolnosti/seksu	60 (67)	30 (33)
ovisnost o samoozljeđivanju	40 (44)	50 (56)

*točan odgovor

Dijagnoza *anoreksija nervoza* primjer je za poremećaj ishrane odgovorilo je 78 (87 %) ispitanika, a da je primjer moderne ovisnosti i ovisnost o spolnosti/seksu odgovorilo je njih 29 (32 %). Da su mladi češće ovisnici o modernim ovisnostima zato što više vremena provode u virtualnom svijetu, zato što su radoznali, što im je mozak radoznao i sve ih zanima te da su jako pod utjecajem novih informacija i vijesti odgovorio je 31 (34 %) ispitanik. Kako je ovisnost o "drugim ljudima" vrlo često uzrok loših emocionalnih odnosa zna 44 (49 %) ispitanika (Tablica 8).

Tablica 8. Ispitanici prema pitanjima vezanim uz moderne ovisnosti

	Broj (%) ispitanika
Dijagnoza <i>anoreksija nervoza</i> primjer je za ovisnost o videoigricama	3 (3)
*poremećaj ishrane	78 (87)
ovisnost o umjetnom tamnjenju kože/solariju	0
ovisnost o marihuani	5 (6)
ovisnost o hrani bogatoj šećerom	4 (4)
Ovisnost o spolnosti/seksu	
*je primjer moderne ovisnosti	29 (32)
ne postoji ovisnost o ljubavi	22 (24)
je primjer starijih (nemodernih) ovisnosti	30 (33)
se javlja samo kod djevojaka	8 (9)
se javlja samo kod mladića	1 (1)
Zašto su mladi češće ovisnici o modernim ovisnostima	
zato što više vremena provode u virtualnom svijetu	24 (27)
zato što su radoznali	14 (16)
zato što su jako pod utjecajem novih informacija i vijesti	9 (10)
zato što im je mozak radoznao i sve ih zanima	12 (13)
*sve navedeno je točno	31 (34)
Ovisnost o „drugim ljudima”	
ne postoji kao ovisnost	19 (21)
*je vrlo često uzrok loših emocionalnih odnosa	44 (49)
je primjer starih ovisnosti	9 (10)
ništa nije točno	13 (14)
sve navedeno je točno	5 (6)

*točan odgovor

Da su sve tvrdnje točne koje se tiču djece u odnosu na korištenje mobitela, učestalost gledanja u zaslone/ekrane odgovorilo je 43 (48 %) ispitanika. Da nije točna tvrdnja da je kod modernih ovisnosti dijete dobro i ništa loše mu se ne događa u životu odgovorilo je 50 (56 %) ispitanika.

Kako su posljedice po zdravlje djece kod modernih ovisnosti zanemarivanje svih obaveza, svađe s roditeljima, poteškoće s usnivanjem, te stalni sukobi i svađe s drugima te rezanje po rukama i nogama navodi 58 (64 %) ispitanika. Da je za „*cyberbulling*” točno sve navedeno točno je odgovorilo 27 (30 %) ispitanika (Tablica 9).

Tablica 9. Ispitanici prema pitanjima vezanim uz moderne ovisnosti

	Broj (%) ispitanika
Što je od sljedećih tvrdnji točno	
djeca mlađa od tri godine ne bi smjela imati mobitel ili gledati u mobitel	23 (26)
djeca od tri do sedam godina smjela bi boraviti najviše pola sata dnevno ispred zaslona/ekrana	6 (7)
djeca od sedam godina smjela bi boraviti najviše sat vremena dnevno ispred zaslona/ekrana uz kontrolu roditelja	11 (12)
ništa od navedenog nije točno	7 (8)
*sve navedeno je točno	43 (48)
Koja izjava od sljedećih nije točna	
raste broj djece sklonih „cyber” kockanju (internetske lutrije, online kockarnice, kladionice na mreži, internetske burze za klađenje, poker stranice itd.)	9 (10)
ovisnost o internetu stvara slične poteškoće u ponašanju djeteta kao i kada se uzima npr. marihuana	11 (12)
moderne ovisnosti potiču nemir, uzrujano ponašanje, agresivno ponašanje, ljutnju mlade osobe	8 (9)
kod modernih ovisnosti dolazi do pogoršanja u školi, među prijateljima i u obitelji	12 (13)
*kod modernih ovisnosti dijete je dobro i ništa loše mu se ne događa u životu	50 (56)
Koje su posljedice po zdravlje djece kod modernih ovisnosti	
zanemarivanje svih obveza (ne izlazi vani, ne druži se, ima loše ocjene, vršnjaci ga ne vole, ne brine o svom izgledu, nosi prljavu odjeću, ne uzima hranu redovito, nije ga briga kako izgleda)	10 (11)
svađe s roditeljima, bijeg od kuće, tuče i sukobi s policijom	10 (11)
poteškoće sa usnivanjem, cijelu noć su budni, spavanje preko dana, stalno su umorni i ne idu u školu svaki dan	6 (7)
stalno se svađaju sa drugima, ljuti su, viču, tukli bi se sa svima, prijete da će sebi nešto loše učiniti, režu se po rukama i nogama i često završe na psihijatriji	6 (7)
*sve navedeno je točno	58 (64)
Za „cyberbullying” točno je sve osim	
da je to kada djeca jedni druge zlostavljaju putem interneta	16 (18)
da se zbog toga puno djece želi ubiti ili ozlijediti	9 (10)
zbog toga su djeca loša u školi, ne uče, imaju slabe ocjene i često ponavljaju razred ili idu na produženu nastavu	18 (20)
neka djeca se ne igraju s drugom djecom vani na ulici nego samo preko interneta	20 (22)
*sve navedeno je točno	27 (30)
*točan odgovor	

Stres za mlade ovisnike predstavlja imati sve petice, pritisak od roditelja i učitelja da imaju prosjek ocjena 5.0, imati savršen izgled, strah da ništa u životu neće postići, te bojazan da ih vršnjaci ne žele za prijatelje i da će se osramotiti pred prijateljima, točno je odgovorilo 53 (59 %) ispitanika (Tablica 10).

Tablica 10. Raspodjela ispitanika prema tome znaju li što predstavlja stres za mlade ovisnike

	Broj (%) ispitanika
Što od navedenog predstavlja stres za mlade ovisnike	
imati sve petice, pritisak od roditelja i učitelja da imaju prosjek ocjena 5.0	10 (11)
imati savršen izgled (da izgledaju kao modeli na slikama)	6 (7)
sve više se djeca boje da ih vršnjaci ne žele za prijatelje i da će se osramotiti pred prijateljima	8 (9)
strah da ništa u životu neće postići	13 (14)
*sve navedeno je točno	53 (59)

S obzirom na odgovore, uočava se da je najmanje točnih odgovora na pitanja što nisu primjeri modernih ovisnosti (23 %), te na pitanje što vrijedi za moderne ovisnosti (24,4 %).

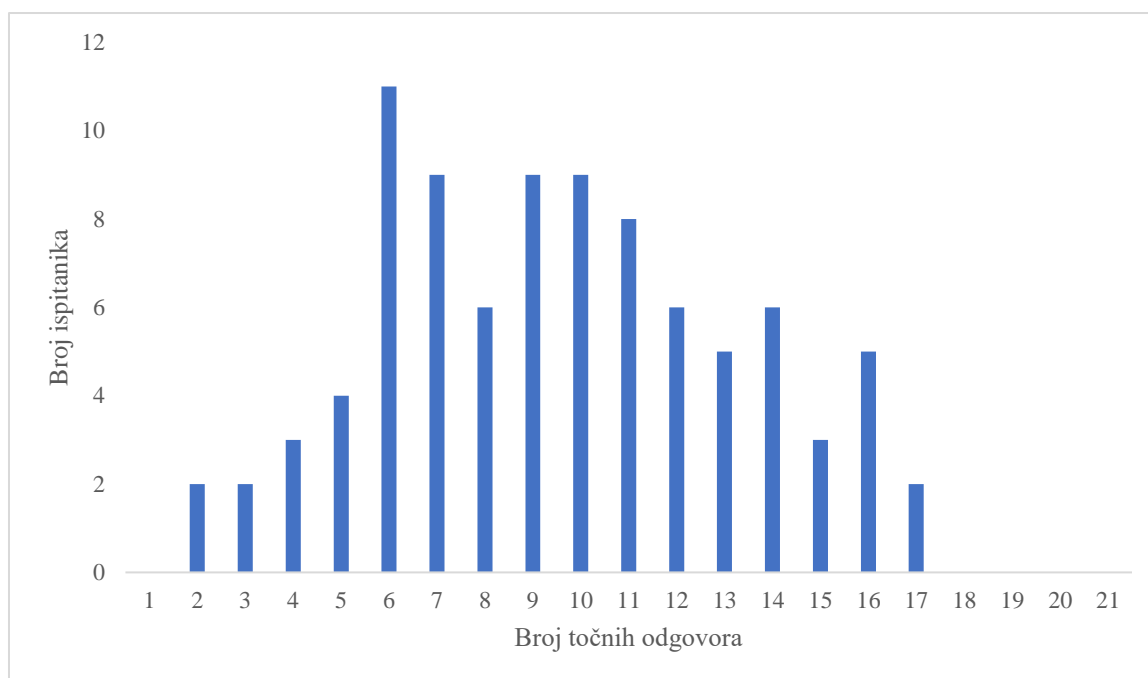
Najbolje znanje su pokazali kod pitanja za što je primjer anoreksija nervoza (87 %), tvrdnje je li moderna ovisnost ovisnost o plastičnim operacijama (81,1 %), te o tome što znači pojam "Glow kids" (78,9 %) (Tablica 11).

4. REZULTATI

Tablica 11. Raspodjela ispitanika prema ne/točno odgovorenim pitanjima vezanim uz

	Broj (%) ispitanika		
	Netočno odgovoreno	Točno odgovoreno	Ukupno
Za moderne ovisnosti vrijedi	68 (75,6)	22 (24,4)	90 (100)
Koji oblik ovisnosti spada u stare ovisnosti	51 (56,7)	39 (43,3)	90 (100)
Koji primjer moderne ovisnosti je najčešći među mladima	47 (52,2)	43 (47,8)	90 (100)
Što znači pojam „ <i>glow kids</i> “?	19 (21,1)	71 (78,9)	90 (100)
Što od sljedećeg spada u moderne ovisnosti?	62 (68,9)	28 (31,1)	90 (100)
Što od sljedećeg nije primjer moderne ovisnosti	69 (77)	21 (23)	90 (100)
Je li moderna ovisnost ovisnost o igrama na sreću	33 (36,7)	57 (63,3)	90 (100)
Je li moderna ovisnost ovisnost o jelu	62 (68,9)	28 (31,1)	90 (100)
Je li moderna ovisnost ovisnost o umjetnom tamnjenju kože/solariju	30 (33,3)	60 (66,7)	90 (100)
Je li moderna ovisnost ovisnost o plastičnim operacijama	17 (18,9)	73 (81,1)	90 (100)
Je li moderna ovisnost ovisnost o spolnosti/seksu	60 (66,7)	30 (33,3)	90 (100)
Je li moderna ovisnost ovisnost o samoozljeđivanju	40 (44,4)	50 (55,6)	90 (100)
Dijagnoza anoreksija nervoza primjer je za	12 (13)	78 (87)	90 (100)
Ovisnost o spolnosti/seksu	61 (67,8)	29 (32,2)	90 (100)
Zašto su mladi češće ovisnici o modernim ovisnostima	59 (65,6)	31 (34,4)	90 (100)
Ovisnost o „drugim ljudima“	46 (51,1)	44 (48,9)	90 (100)
Što je od sljedećih tvrdnji točno (mobiteli, ekrani)	47 (52,2)	43 (47,8)	90 (100)
Koja izjava od sljedećih nije točna	40 (44,4)	50 (55,6)	90 (100)
Koje su posljedice po zdravlje djece kod modernih ovisnosti	32 (35,6)	58 (64,4)	90 (100)
Za „ <i>cyberbulling</i> “ točno je sve osim	63 (70)	27 (30)	90 (100)
Što od navedenog predstavlja stres za mlade ovisnike	37 (41,1)	53 (58,9)	90 (100)

Mogući raspon broja točnih odgovora je od 0 do 21. U ovom slučaju raspon broja točnih odgovora je od 2 do 17 s medijanom od 9 točnih odgovora (interkvartilnog raspona od 7 do 12 točnih odgovora). Raspodjela broja ispitanika po broju točnih odgovora prikazana je Slikom 1.



Slika 1. Raspodjela ispitanika prema broju točnih odgovora vezanih uz moderne ovisnosti

Nema značajne razlike u znanju o modernim ovisnostima u odnosu na spol ispitanika (Tablica 12).

Tablica 12. Razlika u ukupnom znanju o modernim ovisnostima s obzirom na spol

	Medijan (interkvartilni raspon)		Razlika	95% raspon pouzdanosti	P*
	Mladići	Djevojke			
Ukupno znanje o modernim ovisnostima	9 (6 – 12)	10 (7 – 13)	0	-1 do 2	0,69

*Mann Whitney U test (Hodges – Lehmannova razlika medijana)

Nema značajne razlike o modernim ovisnostima u odnosu na dobne skupine (Tablica 13).

Tablica 13. Razlika u ukupnom znanju o modernim ovisnostima s obzirom na dobne skupine

	Medijan (interkvartilni raspon) u odnosu na dob			<i>P</i> *
	-12 godina	13 – 15 godina	16 – 18 godina	
Ukupno znanje o modernim ovisnostima	8 (5 – 12)	10 (7 – 13)	10 (7 – 12)	0,49

*Kruskal Wallisov test

5. RASPRAVA

Na temelju rezultata ove studije, u koju su bili uključeni pacijenti koji su se ambulantno ili stacionarno liječili u Zavodu za dječju i adolescentnu psihijatriju KBC-a Osijek u mjesecima srpnju i kolovozu 2024. godine, najveći broj ispitanika oba spola konzumira energetska pića u usporedbi s cigaretama, alkoholom i drugim psihoaktivnim tvarima što je vidljivo u Tablici 2. „Raspodjela ispitanika prema konzumaciji cigareta, alkohola te korištenju ostalih sredstava“. S druge strane, rezultati u Tablici 3. „Ispitanici prema konzumaciji cigareta i alkohola te korištenju ostalih sredstava u odnosu na spol“ pokazuju kako značajno veći broj djevojaka puši u odnosu na mladiće, što je u skladu s istraživanjima na međunarodnoj razini koja pokazuju kako je stopa pušenja među adolescenticama veća nego među mladićima (19).

Svrha ove studije bila je utvrditi koliko su mladi upoznati s modernim ovisnostima te znaju li što se sve ubraja u pojam modernih ovisnosti. Iako se svjesnost o modernim ovisnostima tek nedavno pojavila u društvu, moderne ovisnosti su u suvremenom društvu prisutne duži niz godina. U prilog tome govori istraživanje provedeno 2008. godine u Singapuru u kojem su sudjelovala djeca i adolescenti, a koje je 8.7 % ispitanika klasificiralo kao patološke igrače videoigrica. Ovi ispitanici imali su simptome narušenog socijalnog funkcioniranja, probleme kontrole impulsa te loš akademski uspjeh (20), a sve to odgovara definiciji modernih ovisnosti.

Ako se usporede rezultati iz Tablice 5., „Ispitanici prema tome što vrijedi za moderne ovisnosti, koji je primjer moderne ovisnosti najčešći te što pripada u stare ovisnosti“ i Tablice 6. „Ispitanici prema prepoznavanju primjera moderne ovisnosti, te o značenju pojma "Glow kids“, vidi se kako su ispitanici dobro upoznati sa „starim“ ovisnostima (alkohol, cigarete, droge) budući da ih je 43 % prepoznalo ovisnosti o drogama kao staru ovisnost te 23 % navelo kako heroin nije moderna ovisnost. Isto tako, ove tablice ukazuju na svjesnost ispitanika o problemu prekomjerne upotrebe uređaja sa zaslonom/ekranom. Naime, njih 48 % odgovorilo je kako je to najčešći primjer moderne ovisnosti među mladima. Iz ovoga se može pretpostaviti da je tomu tako jer su upravo djeca i adolescenti ta populacija koja najviše vremena provodi na mobitelima, laptopima, tabletima i sl. A kako su uređaji sa zaslonom ekrana najčešća moderna ovisnost potvrđuje i istraživanje iz 2018. godine koje navodi kako je najpopularniji mediji za djecu uređaj s malim ekranom kao što su tablet i pametni telefon (21).

Ugledni američki psiholog i stručnjak za mentalno zdravlje, ovisnosti i utjecaje digitalnog doba, Nicholas Kardaras 2017. godine uvodi termin „glow kids“. Ovim se pojmom danas opisuje opčinjenost djece ekranima, a u hrvatskom jeziku se termin prevodi kao „djeca s licima koja

sjaje“. To su djeca koja hipnotizirano zure u uređaje s ekranima u restoranima, na igralištima, pa čak i u društvu prijatelja. Iako je ovaj pojam relativno nov i nepoznat društvu, čak je 79 % ispitanika ove studije točno odgovorilo na pitanje o značenju pojma „glow kids“, što još jednom ukazuje na svjesnost djece i adolescenata o problemu prekomjerne upotrebe uređaja s ekranom.

Prema DSM-5 klasifikaciji, anoreksija nervoza se definira kao poremećaj ishrane koji se uglavnom javlja kod adolescenata i mladih, najčešće djevojaka, a karakteriziran je upornim i uspješnim mršavljenjem. Unos kalorija je trajno ograničen što dovodi do značajnog smanjenja tjelesne težine u odnosu na očekivanu s obzirom na dob, spol, fizičko zdravlje i razvojnu putanju osobe. Kod ovog stanja javlja se intenzivan strah od debljanja te iskrivljena percepcija vlastitog tijela (22). Ispitanici su u anketi izrađenoj za ovo istraživanje na pitanje o pojmu anoreksije nervoze dali najveći broj točnih odgovora što je vidljivo u Tablici 8. „Ispitanici prema pitanjima vezanim uz moderne ovisnosti“. S druge strane, Tablica 11. „Raspodjela ispitanika prema ne/točno odgovorenim pitanjima vezanim uz“ ukazuje kako ispitanici ne smatraju kako je ovisnost o jelu moderna ovisnost. Suvremena istraživanja pokazuju kako ovisnost o hrani postoji, a karakterizirana je epizodama nekontroliranog prejedanja i konzumacijom hrane iznad osjećaja sitosti (23). Danas se ovisnost o hrani dijagnosticira prvenstveno na temelju Yale Food Addiction Scale, ali i drugih sličnih ljestvica (24). Iz ovih rezultata može se zaključiti kako mladi o poremećaju hranjenja kao što je anoreksija nervoza, koji se po DSM-1 dijagnosticira od 1952. godine (25), imaju znanja, dok modernu ovisnost, ovisnost o hrani ne smatraju patološkom.

Određena pitanja u anketnom upitniku izrađenom za ovo istraživanje ispitala su koliko su ispitanici upoznati s mogućim posljedicama modernih ovisnosti. U Tablici 9. „Ispitanici prema pitanjima vezanim uz moderne ovisnosti“ vidljivo je kako je više od 50 % ispitanika na ta pitanja odgovorilo točno što se prepoznaje kao vrlo pozitivno budući da su ponuđeni odgovori obuhvatili sve sfere života jednog adolescenta – škola, odnos s obitelji, odnosi s prijateljima, odnos prema samom sebi. Istraživanja pokazuju snažnu vezu između povećane upotrebe digitalnih medija i pojave simptoma poremećaja pozornosti s hiperaktivnošću (ADHD) kroz samo 24 mjeseca. S druge strane, djeca koja manje vremena provode pred ekranima značajno bolje prepoznaju neverbalne emocije te su emocionalno i socijalno inteligentnija. Iako nije poznato kako ekrani i mediji utječu na san, potvrđeno je kako prekomjerno korištenje pametnih telefona otežava usnivanje i negativno utječe na kvalitetu sna (26). Nadalje, studija provedena na 11875 djece u dobi od devet i deset godina pokazala je kako se vrijeme provedeno pred

zaslonima može povezati s problemima u ponašanju kao što su nepoštivanje pravila, povećano agresivno ponašanje te anksioznost i depresija (27).

Kako sam naslov ovog rada kaže, glavni cilj provedenog istraživanja bio je saznati koliko su mladi informirani o modernim ovisnostima. Statistička analiza odgovora dobivenih kroz upitnik kreiran za ovo istraživanje pokazala je kako medijan točnih odgovora iznosi devet. Kako je vidljivo na Slici 1. „Raspodjela ispitanika prema broju točnih odgovora vezanih uz moderne ovisnosti“ najveći broj ispitanika je točno odgovorio na šest od 21 pitanja, dok je broj ispitanika koji su točno odgovorili na sedam, devet i deset pitanja podjednak. Samo su dva ispitanika točno odgovorila na 17 pitanja, a niti jedan na više od toga. Iako se analizirajući pojedina pitanja čini kako ispitanici imaju znanja o bihevioralnim ovisnostima te su svjesni problema koje one nose sa sobom, ovi podaci ukazuju kako je informiranost djece i adolescenata o modernim tj. bihevioralnim ovisnostima u našem društvu ustvari vrlo loša i nedostatna.

Kada se govori o modernim ovisnostima, neke od njih se češće povezuju s muškim ili ženskim spolom. Tako se primjerice igranje videoigrica češće povezuje s mladićima, a korištenje društvenih mreža s djevojkama. Ove pretpostavke potvrđuje i istraživanje provedeno 2021. godine u Norveškoj na populaciji adolescenata u dobi od 11 do 19 godina koje je pokazalo kako je udio igrača videoigrica veći među muškom populacijom bez obzira na dob u odnosu na djevojke (28). Sukladno pretpostavkama, još jedno istraživanje provedeno u Norveškoj u 2016. i 2017. godini u kojem su ispitanici bili adolescenti u dobi od 15 do 17 godina, pokazalo je kako je korištenje solarija znatno češće u ženskoj nego u muškoj populaciji (29). Pa iako postoje razlike u korištenju nekih od potencijalnih modernih ovisnosti, ispitanici ovog istraživanja nisu pokazali razlike u znanju o modernim ovisnostima s obzirom na razlike u spolu kako je i prikazano u Tablici 12. „Razlika u ukupnom znanju o modernim ovisnostima s obzirom na spol“, što je svakako pozitivan pokazatelj ove studije.

Znanje ispitanika o modernim ovisnostima se u ovom istraživanju osim s obzirom na spol, promatralo i s obzirom na dob i vrstu škole. Ispitanici su s obzirom na dob svrstani u tri dobne skupine koje odgovaraju i vrsti škole. Tako prvu dobnu skupinu čine ispitanici do 12 godina i oni pripadaju u osnovnu školu, dok druge dvije skupine čine ispitanici od 13 do 15 te od 16 do 18 godina koji pripadaju srednjoj školi. Kao i kod analize dobivenih podataka s obzirom na spol ispitanika, tako i u slučaju dobnih skupina tj. vrste škole, ispitanici nisu pokazali značajne razlike u znanju o modernim ovisnostima što se može vidjeti u Tablici 13. „Razlika u ukupnom znanju o modernim ovisnostima s obzirom na dobne skupine“. Razlika u medijanu između ispitanika u osnovnoj i srednjoj školi iznosi dva što je zanemarivo, ali ipak ukazuje na

postojanje razlike. Unatoč postojanju i ove zanemarive razlike, očekivalo bi se kako je znanje starijih adolescenata o modernim ovisnostima puno veće u odnosu na mlađu populaciju budući da su srednjoškolci stariji pa istovremeno smjeliji, više istražuju te lakše dolaze do informacija i proizvoda od interesa.

6. ZAKLJUČAK

Na temelju istraživanja provedenog u Zavodu za dječju i adolescentnu psihijatriju Kliničkog bolničkog centra Osijek i dobivenih rezultata, moguće je zaključiti sljedeće:

1. Znanje mladih o modernim ovisnostima je loše i nedostatno
2. Mladi ne prepoznaju svoje ovisnosti iako su svjesni postojanja posljedica modernih ovisnosti
3. S obzirom na dob, spol i vrstu škole mladi nisu pokazali značajne razlike u ukupnom znanju o modernim ovisnostima

7. SAŽETAK

Cilj istraživanja: Ciljevi ovog istraživanja bili su procijeniti koliko mladi imaju znanja o modernim ovisnostima te znaju li prepoznati svoje ovisnosti kao i ispitati povezanost modernih ovisnosti s obzirom na dob, spol i vrstu škole.

Nacrt studije: Presječna studija

Ispitanici i metode: U istraživanje su uključeni ispitanici koji su dolazili na ambulantno ili stacionarno liječenje u Zavod za dječju i adolescentnu psihijatriju Kliničkog bolničkog centra Osijek u mjesecima srpnju i kolovozu 2024. godine. Ispitanici su ispunili upitnik kreiran za ovo istraživanje gdje se putem 21 pitanja provjerilo njihovo znanje o modernim ovisnostima, a dobiveni podatci su se analizirali s obzirom na razlike prema dobi, spolu i vrsti škole.

Rezultati: Istraživanje je provedeno na 90 ispitanika od kojih su 52 % činili mladići, a 48 % djevojke u rasponu od 11 do 18 godina. Prema dobivenim rezultatima medijan broja točnih odgovora bio je devet, a najveći broj ispitanika imao je šest točnih odgovora od mogućih 21. Ovi rezultati ukazuju na loše i nedovoljno znanje ispitanika o modernim ovisnostima. Nadalje, rezultati su pokazali kako razlike nisu značajne kada se znanje o modernim ovisnostima ispituje s obzirom na dob, spol i vrstu škole.

Zaključak: Mladi nemaju dovoljno znanja o modernim tj. bihevioralnim ovisnostima, a razlike o znanju s obzirom na dob, spol i vrstu škole ispitanika nisu značajne.

Ključne riječi: *bihevioralne ovisnosti; internet; ljubav; moderne ovisnosti; online kupovina; video igrice; vježbanje*

8. SUMMARY

Information of patients about modern addictions among youth

Objectives: The goals of this research were to evaluate how much young people know about modern addictions and if they know how to recognize their own addictions as well as to examine the connection between modern addictions with regard to age, gender and type of school.

Study design: Cross-sectional study

Examinees and methods: The study included examinees which were coming to outpatient or inpatient treatment at the Department of Child and Adolescent Psychiatry of University Centre Osijek in July and August of 2024. Examinees filled out a questionnaire made for this research, where their knowledge about modern addictions was checked through 21 questions, and the data was analyzed with regard to age, gender and type of school.

Results: The research was conducted on 90 subjects, 52 % of whom were boys, and 48 % were girls in the age range of 11 to 18. According to the obtained results, the median number of correct answers was nine, and the largest number of respondents had six correct answers out of a possible 21. These results indicate poor and insufficient knowledge of the respondents about modern addictions. Furthermore, the results showed that the differences are not significant when knowledge about modern addictions is examined with regard to age, gender and type of school.

Conclusion: Young people do not have enough knowledge about modern, i.e., behavioral addictions, and the differences in knowledge with regard to the age, gender and type of school of the examinees are not significant.

Keywords: *bibehavioral addictions; exercise; internet; love; modern addictions; online shopping; video games*

9. LITERATURA

1. Horvat T. Ovisnost o drogama [Završni rad]. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli; 2023 [pristupljeno 07.09.2024.] Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:288647>
2. Wise RA, Robble MA. Dopamine and Addiction. *Annu Rev Psychol.* 04. siječanj 2020.;71(1):79–106.
3. Awad H; Brdarević-Šikić M.; Skelić Dž. Bihevioralne ovisnosti: Bilten Ljekarske komore. *Veljača* 2021; 31(1):24-27.
4. Dresch-Langley B, Hutt A. Digital Addiction and Sleep. *Int J Environ Res Public Health.* 05. lipanj 2022.;19(11):6910.
5. Begovac I, ur. Dječja i adolescentna psihijatrija. [Internet]. e-izdanje: Sveučilište u Zagrebu Medicinski fakultet; 2021, [pristupljeno 07.09.2024.] Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:105:694914>
6. Derevensky JL. Behavioral Addictions: Some Developmental Considerations. *Curr Addict Rep.* rujanj 2019.;6(3):313–22.
7. Neophytou E, Manwell LA, Eikelboom R. Effects of Excessive Screen Time on Neurodevelopment, Learning, Memory, Mental Health, and Neurodegeneration: a Scoping Review. *Int J Ment Health Addict.* lipanj 2021.;19(3):724–44.
8. Kurniasanti KS, Assandi P, Ismail RI, Nasrun MWS, Wiguna T. Internet addiction: a new addiction? *Med J Indones.* 08. svibanj 2019.;28(1):82–91.
9. Diotaiuti P, Mancone S, Corrado S, De Risio A, Cavicchiolo E, Girelli L, i sur. Internet addiction in young adults: The role of impulsivity and codependency. *Front Psychiatry.* 06. rujanj 2022.;13:893861.
10. Diotaiuti P, Girelli L, Mancone S, Corrado S, Valente G, Cavicchiolo E. Impulsivity and Depressive Brooding in Internet Addiction: A Study With a Sample of Italian Adolescents During COVID-19 Lockdown. *Front Psychiatry.* 11. srpanj 2022.;13:941313.
11. Diotaiuti P, Valente G, Mancone S, Grambone A, Chirico A. Metric Goodness and Measurement Invariance of the Italian Brief Version of Interpersonal Reactivity Index: A Study With Young Adults. *Front Psychol.* 20. prosinac 2021.;12:773363.
12. Mason MC, Zamparo G, Marini A, Ameen N. Glued to your phone? Generation Z's smartphone addiction and online compulsive buying. *Comput Hum Behav.* studeni 2022.;136:107404.
13. Li C, Xia Z, Liu Y, Li S, Ren S, Zhao H. Is online shopping addiction still a depressive illness? — the induced consumption and traffic trap in live E-commerce. *Heliyon.* svibanj 2024.;10(9):e29895.
14. Weinstein A, Szabo A. Exercise addiction: A narrative overview of research issues. *Dialogues Clin Neurosci.* 31. prosinac 2023.;25(1):1–13.

15. Tschopp A, Meyer M, Sattler I, Walter M, Colledge F. Exercise Addiction and Major Depressive Disorder – Clinical Diagnoses and Longitudinal Course. *Addict Health*. 29. travanj 2023.;15(2):144–8.
16. Maglia MG, Lanzafame I, Quattropani MC, Caponnetto P. Love Addiction - Current Diagnostic and Therapeutic Paradigms in Clinical Psychology. *Health Psychol Res* [Internet]. 29. travanj 2023. [citirano 17. lipanj 2024.];11. Dostupno na: <https://healthpsychologyresearch.openmedicalpublishing.org/article/70218-love-addiction-current-diagnostic-and-therapeutic-paradigms-in-clinical-psychology>
17. Gori A, Russo S, Topino E. Love Addiction, Adult Attachment Patterns and Self-Esteem: Testing for Mediation Using Path Analysis. *J Pers Med*. 29. siječanj 2023.;13(2):247.
18. Marušić M. Uvod u znanstveni rad u medicini [Internet]. 6. izd. Zagreb: Medicinska naklada; XV, 352 str. Dostupno na: <https://library.foi.hr/lib/knjiga.php?B=1300&sqlx=149&H=>
19. Mallol J, Urrutia-Pereira M, Mallol-Simmonds MJ, Calderón-Rodríguez L, Osses-Vergara F, Matamala-Bezmalinovic A. Prevalence and Determinants of Tobacco Smoking Among Low-Income Urban Adolescents. *Pediatr Allergy Immunol Pulmonol*. 01. lipanj 2021.;34(2):60–7.
20. Choo H, Gentile DA, Sim T, Li D, Khoo A, Liau AK. Pathological Video-Gaming among Singaporean Youth. *Ann Acad Med Singapore*. 15. studeni 2010.;39(11):822–9.
21. Puharić Z, Badrov T, Puharić F. GLOW KIDS Nove tehnologije i djeca 21. stoljeća. *Bjelovarski učitelj* [Internet]. 2020 [pristupljeno 09.09.2024.];25(1-3):82-87. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/273388>
22. Batista M. Predictors of Eating Disorder Risk in Anorexia Nervosa Adolescents. *Acta Clin Croat* [Internet]. 2018. [citirano 25. kolovoz 2024.]; Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=315300
23. Bingula M. Ovisnosti 21. stoljeća [Diplomski rad]. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Medicinski fakultet; 2017 [pristupljeno 09.09.2024.] Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:105:001001>
24. Fletcher PC, Kenny PJ. Food addiction: a valid concept? *Neuropsychopharmacology*. prosinac 2018.;43(13):2506–13.
25. Pini S, Abelli M, Carpita B, Dell’Osso L, Castellini G, Carmassi C, i sur. Historical evolution of the concept of anorexia nervosa and relationships with orthorexia nervosa, autism, and obsessive-compulsive spectrum. *Neuropsychiatr Dis Treat*. srpanj 2016.;Volume 12:1651–60.
26. Small GW, Lee J, Kaufman A, Jalil J, Siddarth P, Gaddipati H, i sur. Brain health consequences of digital technology use. *Dialogues Clin Neurosci*. 30. lipanj 2020.;22(2):179–87.
27. Guerrero MD, Barnes JD, Chaput JP, Tremblay MS. Screen time and problem behaviors in children: exploring the mediating role of sleep duration. *Int J Behav Nutr Phys Act*. prosinac 2019.;16(1):105.

9. LITERATURA

28. Leonhardt M, Overå S. Are There Differences in Video Gaming and Use of Social Media among Boys and Girls?—A Mixed Methods Approach. *Int J Environ Res Public Health*. 04. lipanj 2021.;18(11):6085.
29. Robsahm T, Stenehjem J, Berge L, Veierød M. Prevalence of Indoor Tanning Among Teenagers in Norway Before and After Enforcement of Ban for Ages Under 18 Years. *Acta Derm Venereol*. 2020.;100(8):adv00127-2.

10. ŽIVOTOPIS

Osobni podaci:

Kaja Lukač

Datum i mjesto rođenja: 15. srpnja 1998., Zagreb

Adresa: 30. ulica 38, 76270 Orašje, BiH

Telefon: +385 99 510 5650

e-mail: kaja_lukac@hotmail.com

Obrazovanje:

2005. – 2013. Osnovna škola Orašje, Orašje

2013. – 2017. Opća gimnazija, Srednjoškolski centar fra Martina Nedića, Orašje

2018. – danas Integrirani prijediplomski i diplomski studij Medicina, Medicinski fakultet Osijek, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Aktivnosti za vrijeme studija:

2021./2022. Demonstrator na Katedri za neuroznanost Medicinskog fakulteta u Osijeku

2021./2022., 2022./2023. Demonstrator na Katedri za farmakologiju Medicinskog fakulteta u Osijeku

2022., 2023. – Aktivni sudionik na studentskom kongresu OSCON

2023. – Volonter na Tjednu mozga u Osijeku

2024. – Sudionik na kongresu hitne medicine u Sarajevu EMW